

Příčiny stagnace produkce biopotravin v ČR

Bioakademie Lednice na Moravě, 4.9. 2008

Roman Rozsypal a kol.

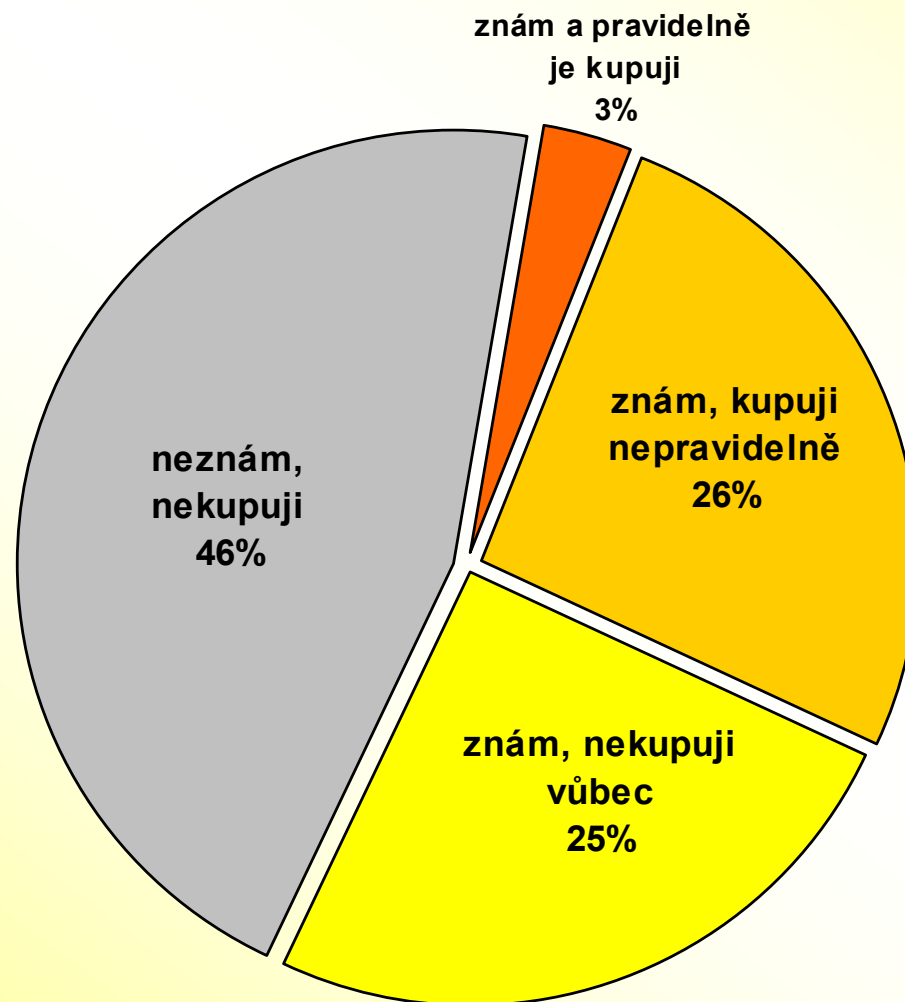

Vývoj EZ – počet farem, výměra půdy v EZ

	Počet farem	Výměra z.p.	% podíl ČR
1991	132	17507	0,41
1996	182	17022	0,40
1998	348	71621	1,67
2002	721	235136	5,50
2007	1318	312890	7,35

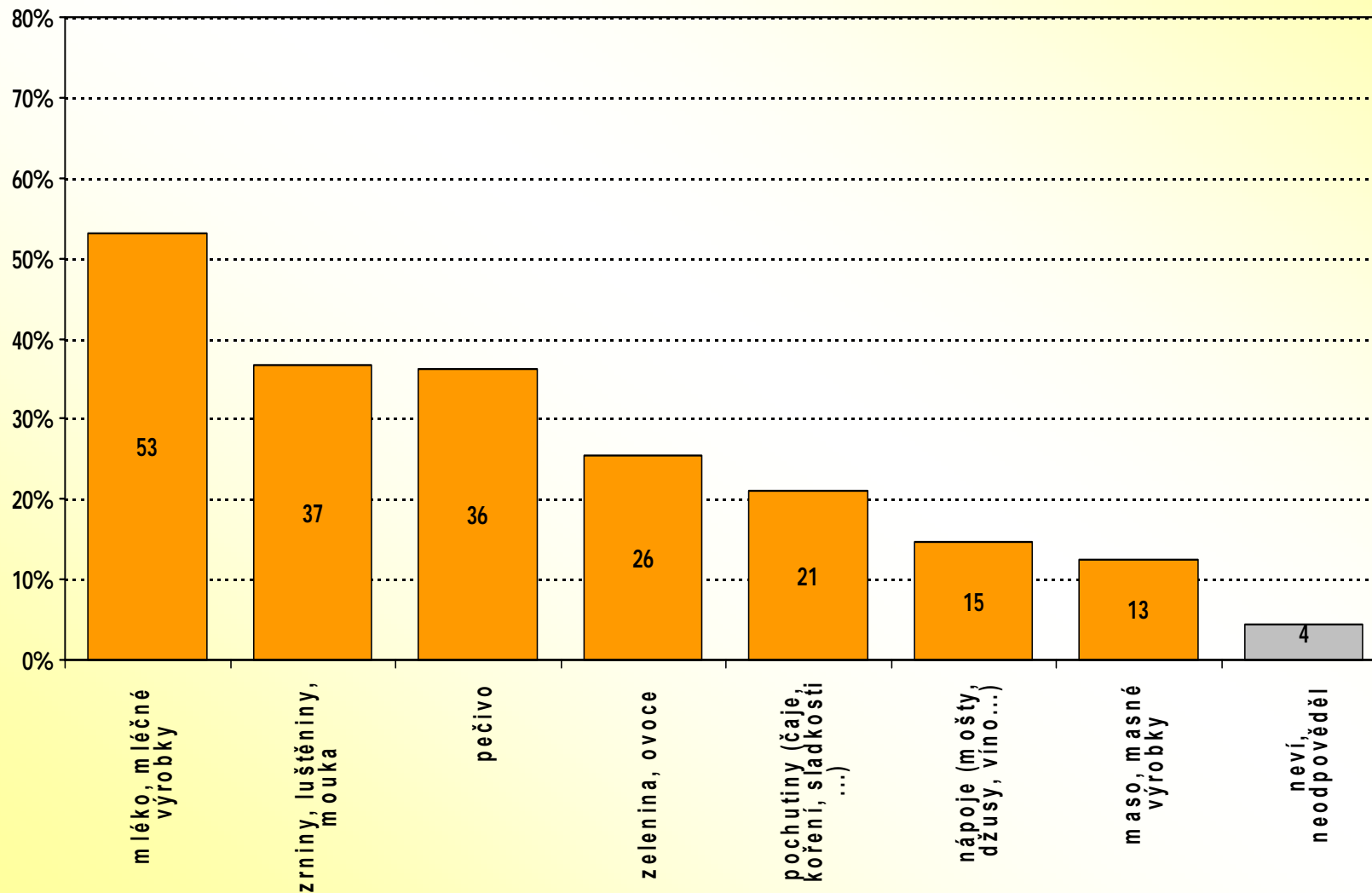
Výsledky průzkumu 2006

Znáte biopotraviny?

Výsledky průzkumu 2006

Jaké biopotraviny kupujete?

Vývoj EZ – maloobchodní obrat v mil.Kč

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2011
Obrat	150	180	270	350	790	1300	3000

Podíl biopotravin z dovozu na maloobchodním obratu je 65 %, nárůst spotřeby je kryt z cca 80 % dovozem.

Příčiny:

- **malá výměra orné půdy**
- **malá výkonnost EZ**
- **roztržitěná produkce**
- **nezvládnutý marketing**
- **dotace jsou jediným nástrojem na ovlivnění struktury půdy**
- **Akční plán rozvoje EZ se nerealizoval**

Vývoj EZ - dotace Kč/ha

	Orná půda	TTP	Zelenina / byliny	Sady/ vinice
2000	1670	835	1670	2505
2001-3	2000	1000	3500	3500
2004-6	3520	1100	11050	12235
2007-	4266	1954	15524	23368

Vývoj EZ – % podíl kultur na výměře z.p.EZ

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Orná	8,78	8,31	7,70	7,50	8,04	8,34	9,43
TTP	89,69	90,13	90,90	89,40	82,34	83,40	82,42
Sady/vin.	0,45	0,38	0,36	0,40	0,32	0,42	0,52
Ostatní	1,08	1,18	1,04	2,70	9,19	8,76	7,54

Vývoj EZ – dotace na pracovníka v tis.Kč

	Ha	Počet prac.	2006 EZ	2006 celk.	2007 EZ	2007 celk.
KBTPM	1000	7	157	1634	279	1748
Zelinář	5	5	11	16	16	20
Dojnice	70	5	32	142	44	154

Poznámka:

- **Chov KBTPM:** propočten je proveden na podnik bez o.p., kde na jednoho pracovníka připadá cca 150 ha TTP a cca 50 VDJ (zatížení 0,35, krávy 0,175); hospodáři v LFA Hb, polovina TTP jsou louky, polovina pastviny; provádí základní management trav, není v oblasti 1.zóny CHKO, NP nebo oblasti NATURA (odhadem průměrná ekofarma s rančerským způsobem chovu KBTPM).
- **Chov dojníc –** propočten je proveden na stejné podmínky jako u KBTPM
- **Producent zeleniny –** propočten je proveden na podnik bez chovu zvířat mimo LFA

Vývoj EZ – vývoj ploch dle kultur (ha)

	Orná půda	TTP	Sady/ vinice	Ostatní půda	Celkem
2005	20508	209956	820	23440	254982
2006	23479	232190	1196	24671	281535
2007	29505	257899	1625	23616	312890

Vývoj EZ – podíl kultur v PO

	2005	2006	2007
Orná půda	12,4	9,2	14,1
TTP+ostat.	86,3	89,2	84,9

Vytvořené pracovní příležitosti

EZ zaměstnávalo v letech 2006 a 2007 okolo 3300 přepočtených pracovníků (VÚZE 2008).

V Nizozemí by na naší výměře půdy v EZ zaměstnávali 20 tis. pracovníků.

Výsledky šetření produkce biomléka

Výsledky šetření:

2 ekofarmy nespolupracovaly (malé farmy s chovem několika dojnic) a 83 ekofarem poskytlo data která jsou shrnuta v následující tabulce:

Ukončily chov dojnic/ přešly na chov KBTPM	Dodavatelé mlékáren		Faremní zpracovatelé	Vlastní spotřeba	Počet ekofarem v šetření
	Konvenční	Bio			
27	17	12	3	24	83

Hlavním závěrem vyplývajícím z šetření je, že za období 2005-2006 poklesl počet ekofarem s chovem dojnic o 33 % a tři z významných dodavatelů biomléka oznámili úmysl ukončit chov dojnic a přejít na chov KBTPM.

Kromě toho 40 % produkce biomléka je prodáváno jako konvenční. Příčinou je roztržitost produkce, tj. ekofarmy jsou příliš vzdálené od svozových tras biomlékáren (neúnosné náklady na svoz mléka).

Základní produkční ukazatele skupin ekofarem dle způsobu obdoby mléka

Skupina Ukazatel	Dodavatelé -konvenční mlékárny	Dodavatelé -bio mlékárny	Zpracování na farmě ¹	Vlastní spotřeba ²
Počet ekofarem	17	12	3	23 (24) ³
Výměra z.p. (ha)	11370	11510	134	1523
Výměra o.p. (ha)	1164	2107	31	303
Výměra TTP (ha)	10206	9403	103	1220
Počet chovaných dojnic	1310	1902	42	130
Dojivost (l/kus/den)	14,56	14,02	15,47	13,96
Roční dojivost (l/kus)	5179	5176	5656	5083
Mléčný tuk (%)	4,03	4,04	4,05	4,10 ⁴
<u>Bílovin</u> (%)	3,33	3,35	3,35	3,49 ⁴
Počet odchovaných telat	6,44	5,15	6,29	6,74
Roční produkce (tis.l)	7.093	9.846	258	626
Průměrná <u>real.cena</u> (Kč/l)	7,93	8,50	11,33	11,33

¹ všichni faremní zpracovatelé označují svou produkci bio

² téměř všechny ekofarmy ve skupině s vlastní spotřebou (většinou část své produkce mléka prodávají jako surové mléko) neoznačují svou produkci jako bio

³ jedna ekofarma dosud nedojí

⁴výsledky pouze jedné farmy (ostatní nesledují jakost mléka)

Velcí zpracovatelé -

- Olma, a.s. Olomouc
- Polabské mlékárny, a.s. Poděbrady
- Mlékárna Vansdorf, s.r.o.
- Bohušovická mlékárna, a.s.
- Mlékárna Valašské Meziříčí, s.r.o.
- Lakrum Velké Meziříčí, s.r.o.

Hodlají zpracovávat -

- Plastcom, a.s., mlékárna Příšovice
- Madeta, a.s.

Závěry

- **plošné dotace na EZ ani při výrazné diferenciaci v EAFRD pravděpodobně nepřinesou významnější změnu ve struktuře zemědělské půdy obhospodařované v EZ (zvýšení podílu orné půdy)**
- **to je výrazná slabina českého ekologického zemědělství, protože na produkci zrnin je závislá produkce nejen chleba, pečiva, těstovin a dalších biopotravin rostlinného původu, ale také na trhu chybějícího drůbežího masa, vajec, vepřového masa a masných výrobků**
- **nelze očekávat, že v nejbližších letech dojde ke zlomu a ekofarmy s chovem KBTPM obnoví nebo přejdou na chov dojnic vzhledem k tomu, že takový krok vyžaduje masivní investice do ustájení, dojení a mléčnice a zejména znamená problémy se zaměstnanci (ošetřování zvířat a dojení) a zvýšení pracovních nákladů (mzdy a povinné pojištění)**

Faremní zpracování mléka

- Na trhu sice citelně chybí žervé sýry které jsou vhodným výrobkem pro zpracování mléka na ekofarmách, ale kravské mléko takto zpracovávají pouze tři ekofarmy
- Za posledních šest let zahájily zpracování kravského mléka pouze dvě ekofarmy. Příčinou byla obtížná dostupnost, resp. nedostupnost dotací - nastavení bodovacích kritérií znevýhodnilo malé podniky.
- Přísné veterinární a hygienické požadavky na takové provozy byly (při ortodoxním výkladu odpovědných úřadů) další příčinou která odrazovala malé podniky od záměru faremního zpracování mléka.

Požadavky českých odpovědných úřadů na technické naplnění veterinárních a hygienických požadavků na faremní zpracování jsou, např. ve srovnání s praxí v Rakousku nebo v SRN podstatně přísnější a odrazují malé podniky od záměru faremního zpracování a tato alibistická praxe objektivně poškozují rozvoj výroby potravin a podnikání na venkově.

Analýza dotací z hlediska podpory rozvoje EZ

Národní dotace poskytované podle „Zásad“ v roce 2005 - 2007

Dotační titul 1.R. Podpora restrukturalizace ovocných sadů

- Podmínkou pro poskytnutí podpory bylo (a je), mimo jiné, předložení potvrzení SISPO (Svazu integrované produkce ovoce při Výzkumném ústavu ovocnářském v Holovousích) o vhodnosti odrůd a o registraci u tohoto svazu.
- Nebyl a není žádný relevantní důvod aby byl ekofarmář členem SISPO a platil členské poplatky tomuto svazu. Stát (MZe) tak nutí ekologické farmáře aby podporovali soukromý subjekt který jim nic nepřináší a jehož členové, producenti ovoce z integrované produkce, vystupují na trhu jako konkurenti producentům bioovoce. Jako členové tohoto svazu tyto ekofarmy podléhají kontrole dodržování směrnic SISPO, což jim přináší další, naprosto zbytečné a ničím neodůvodnitelné komplikace a náklady.

Analýza dotací z hlediska podpory rozvoje EZ

Dotační titul 13. Podpora zpracování zemědělských produktů

- Podpora byla poskytována do výše 40% přijatelných nákladů, konkrétní výše byla stanovena po vyhodnocení podaných žádostí a velikosti přidělených prostředků tomuto dotačnímu titulu, tzn., že výše podpory mohla být významně nižší než uvedených 40%. Podpora byla při splnění podmínek nároková, EZ nebylo nijak zvýhodněno.

Operační program RVMZ 2004-2006

Pro podporu investic na zpracování vlastních zemědělských komodit na potravinářské zboží a jejich následný prodej bylo zaměřeno opatření

- **1.1.2. Prohlubování diverzifikace zemědělských činností**
- Investiční záměr:
 - *a) Výroba, zpracování a přímý prodej zemědělských výrobků*
 - b) Výroba a zpracování nepotravinářských zemědělských výrobků a jejich uvádění na trh
 - c) Výroba a zpracování biomasy pocházející z vlastní zemědělské činnosti, a její uvádění na trh.
- Nevýhodou tohoto opatření byla omezení přijatelných nákladů na max. 100 000 Euro a zejména malý objem prostředků vyčleněných pro toto opatření, což mohlo vést ke skepsi některých potenciálních žadatelů o čemž svědčí to, že požadovaná částka jen mírně překročila alokované prostředky. V rámci bodovacích kritérií byli v tomto opatření ekologičtí zemědělci zvýhodněni 8 resp. 5 body.

Operační program RVMZ 2004-2006

- Opatřením které umožňovalo získat zemědělci podporu pro investice na zvýšení přidané hodnoty k vlastní zemědělské produkci, bylo podopatření
- **2.1.5. - Diverzifikace zemědělských aktivit a aktivit blízkých zemědělství**
- **Investiční záměr:** b) diverzifikace zemědělských činností a činností blízkých zemědělství k zajištění více aktivit nebo alternativních příjmů,
- V rámci tohoto opatření byly podporovány investice, které mohly navazovat na vlastní zemědělskou výrobu resp. produkci. Nastavení bodovacích kritérií vedlo k výrazné preferenci projektů na agroturistiku. V rámci bodovacích kritérií byli ekologičtí zemědělci zvýhodňováni 8 resp. 5 body .

Operační program RVMZ 2004-2006

Poslední opatření, které bylo zaměřeno speciálně na podporu investic do potravinářského zpracování vybraných zemědělských komodit, bylo opatření

1.2. – Zlepšení zpracování zemědělských výrobků a jejich marketing

Investiční záměr:

- a) zlepšení zpracování masa (včetně drůbeže) a jedlých drobů,
- b) zlepšení zpracování mléka, mléčných výrobků,
- c) zlepšení zpracování jedlého ovoce (včetně ořechů) a zeleniny,
- d) zlepšení zpracování výrobků mlýnského průmyslu,
- e) zlepšení zpracování škrobu.

- Toto opatření bylo směřováno pro potravináře, i když žadatelé se teoreticky mohli stát i zemědělské subjekty (např. v investičních záměrech b) a c). Úspěšnost takových žádostí však vzhledem k nastavení bodovacích kritérií a převaze požadavků nad vyčleněnými finančními zdroji, byla velmi problematická. Bodová kritéria byla směřována na potravinářské podniky. V soutěži také uspěly především větší renomované potravinářské podniky, zvýhodnění podniků produkujících biopotraviny bylo zanedbatelné.

Analýza opatření PRV

Ve většině opatření osy I. je ekologické zemědělství výrazně bodově zvýhodněno.

V podopatření **I.3.1. Přidávání hodnoty potravinářským a zemědělským produktům** je stanoveno, že žadatel musí mít platné osvědčení o původu biopotraviny nebo biokrmiva. Tento požadavek ovšem umožňuje požádat o dotaci z tohoto opatření pouze již existujícím výrobcům biopotravin a prakticky znemožňuje podporovat vznik nových provozů, což je v rozporu s deklarovanými cíly PRV.

- Kromě toho je tento požadavek věcně nesmyslný – např. farmář který vysadí sad jabloní má první úrodu nejdříve třetím, čtvrtým rokem, farmář-chovatel dojnic který zahájí přechodné období získá první certifikát na bioprodukci až po dvou letech.
- Jinými slovy tento požadavek říká: nejdřív si postav výrobu, pak nám předlož certifikát na biopotravinu a pak si můžeš požádat o dotaci na výrobu (zpětné proplácení nákladů ovšem není možné).

Opatření osy II.PR.V

Metodika k provádění Nařízení vlády č.79/2007 Sb. o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření

- V odstavci 3.1.5 Podmínky poskytnutí dotace na EZ a sankce za jejich porušení je stanoveno že do výpočtu intenzity chovu hospodářských zvířat (nejméně 0,2 VDJ/ha TTP a nejvýše 1,5 VDJ/ha z.p.) zjišťované k 31.7.kalendářního roku se zahrnují i **konvenční** zvířata.
- Prakticky to umožňuje aby dotace na EZ pobíraly farmy které mají v EZ pouze TTP, nechovají v EZ žádná zvířata (chov je konvenční) a tudíž neprodukují, kromě píce, žádné bioprodukty.

Obecně u farem rodinného typu je velkým problémem vyplácení dotace až po realizaci investice, kdy obtížné získávání úvěru a vzhledem k obratu a ziskovosti ekofarem nereálné doby splatnosti úvěru brání rozvoji faremního zpracování.

Postavení ekofarmářů vers.SZIF

- **Opakující se chyby jak na straně žadatelů, tak na straně poskytovatele dotací řešit následovně:**
- **Precizovat výrokovou část dotačního rozhodnutí tak, aby obsahovala vedle kladného rozhodnutí i rozhodnutí záporné, tím zajistit možnost, aby rozhodnutí v kladné části mohlo nabýt právní moci, zároveň aby záporné rozhodnutí mohlo být samostatně napadeno odvoláním.**
- **Stanovit závazné termíny pro vyplácení veškerých dotací tak, aby nejen existoval příslib dotačních plateb, ale aby tento příslib byl i legitimně zajištěn.**
- **Trvat na povinnosti písemné výzvy k odstranění vad žádosti s konkretizací požadavku.**
- **Zabránit dopadu tvrdosti zákona. Pokud je zjištěno, že žadatel neúmyslně porušil vládní nařízení (tj. podzákonnou právní normu), nicméně jednal v souladu s účelem zákona ČR a nařízení EU, uvažovat o zmírnění absolutních sankcí (odebrání veškerých dotací) a projednat možnost udělení výjimky.**
- **Stanovit paušální výši náhrady za neoprávněné pozastavení dotací a pozdní platby.**

Kde najdete text studie

www.eposcr.cz

[www.porodnice .cz](http://www.porodnice.cz)

Děkuji za pozornost

Roman Rozsypal

**EPOS Spolek poradců v ekologickém
zemědělství ČR**

Kotlářská 53, CZ-602 00 Brno

www.eposcr.cz